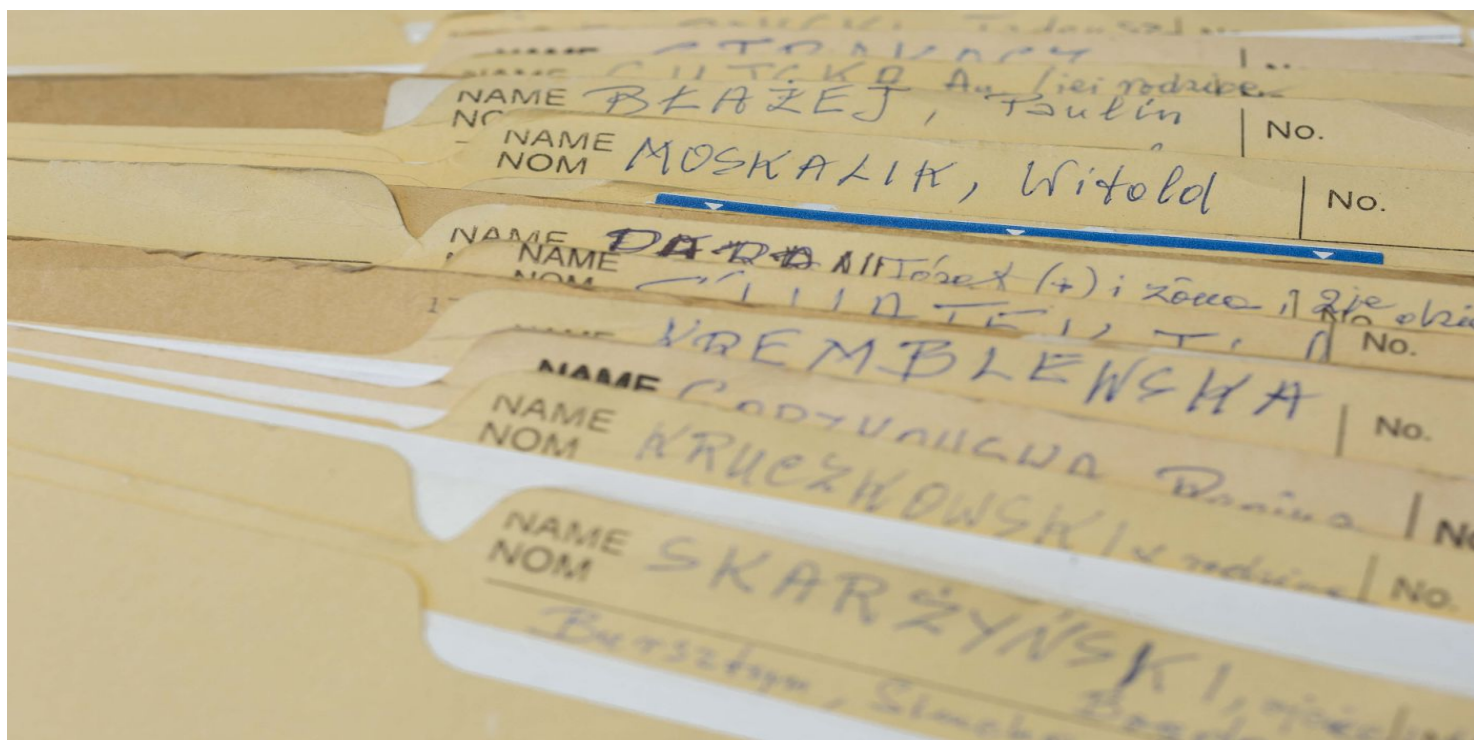

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/teksty/99709,Anna-Poray-Wybranowska-Zachowac-slad.html>

Korespondencja dotycząca Polaków ratujących Żydów podczas II wojny światowej. Fot. AIPN

ARTYKUŁ

Anna Poray-Wybranowska. Zachować ślad

Autor: ROBERT BULIŃSKI 23.03.2023

Anna Poray-Wybranowska, polska działaczka społeczna na emigracji, przez wiele lat zajmowała się dokumentowaniem relacji o pomocy udzielanej ludności żydowskiej przez Polaków podczas II wojny światowej.

Anna Poray-Wybranowska urodziła się 19 lutego 1910 r. w Ściborzycach, w arystokratycznej rodzinie Chościak-Popielów. Lata dziecięce spędziła w majątku Kostrzynek-Mościska. W latach 1928-1937 uczyła się w

prywatnym gimnazjum Najświętszego Serca Jezusowego w Polskiej Wsi w Wielkopolsce, gdzie należała do harcerstwa. Po otrzymaniu matury rozpoczęła naukę języka niemieckiego i gospodarstwa w Gdańsku.

Czas wojny i tułaczki

W 1938 r. wyjechała do Belgii, gdzie podjęła studia w Katolickiej Szkole Pracy Społecznej w Brukseli. W sierpniu 1939 r. powróciła do Polski. Podczas wojny obronnej 1939 r. pełniła ochotniczo funkcję łączniczki i sanitariuszki w trakcie oblężenia Warszawy. W grudniu 1939 r. wyjechała do Włoch jako opiekunka dzieci radcy przy Watykanie. W 1940 r. ukończyła w Rzymie kurs pisanie na maszynie, zaś jesienią tego roku rozpoczęła studia dla cudzoziemców na Uniwersytecie w Perugii. Jednocześnie posiadała status osoby internowanej.

Anna Poray-Wybranowska przy pracy w domu w Montrealu. Fot. ze zbiorów AIPN

Jesienią 1942 r. uzyskała dyplom nauczania języka włoskiego, zaś w czerwcu 1944 r. – tytuł doktora nauk politycznych. Miesiąc później wstąpiła do 2. Korpusu Polskiego. Początkowo służyła w działającej przy korpusie delegaturze Polskiego Czerwonego Krzyża, a następnie w szpitalu polowym 31. Kompanii Sanitarnej.

Wiosną 1945 r. wstąpiła do Pomocniczej Służby Kobiet. W jej ramach pełniła służbę w Archiwum i Muzeum 2. Korpusu Polskiego. W 1946 r. ukończyła Szkołę Podchorążych Rezerwy, uzyskując stopień kaprała podchorążego. Następnie służyła w Polskim Korpusie Przynależności i Rozmieszczenia w Wielkiej Brytanii.

Anna Poray-Wybranowska w sukni balowej. Fot. ze zbiorów AIPN

Działalność polonijna

We wrześniu 1947 r. wzięła ślub z mjr. Janem Poray-Wybranowskim. W 1949 r. Anna Poray-Wybranowska wraz z rodziną wyjechała do Argentyny. Pracowała we własnej firmie w Buenos Aires. Od 1954 r. mieszkała w USA. Po ukończeniu, w 1957 r., studiów bibliotekarskich na Uniwersytecie Columbia w Nowym Jorku, rozpoczęła pracę w bibliotece uniwersyteckiej. Jednocześnie podjęła studia doktoranckie z romanistyki, które przerwała po śmierci męża w 1959 r.

W 1961 r. wyjechała do Kanady, gdzie znalazła pracę w bibliotece Uniwersytetu w Montrealu. Następnie pracowała jako bibliotekarka w miejscowej Izbie Lekarskiej, a potem na Uniwersytecie Quebecu. Zrobiła specjalizację w dziedzinie restaurowania starodruków. W 1971 r. ukończyła studia polonistyczne na Uniwersytecie w Montrealu, ale bez uzyskania dyplomu magistra.

**Anna Poray-Wybranowska w
bibliotece Uniwersytetu w
Montrealu. Fot. ze zbiorów AIPN**

Anna Poray-Wybranowska była bardzo zaangażowana w działalność społeczną związaną z kanadyjską Polonią (m.in. pracowała w bibliotece Polskiego Instytutu Naukowego w Kanadzie, od 1977 r. jako jej kierownik, zaś w latach 1976-1980 jako sekretarz generalny PINK). Od 1979 r. kierowała Fundacją *Pro Justitia*, zajmującą się zbieraniem funduszy dla ubogich, działającą pod patronatem papieża Jana Pawła II. Na początku lat 80. brała czynny udział we wspieraniu opozycji „solidarnościowej” w Polsce jako członek Grupy Działania na Rzecz NSZZ „Solidarność”. W latach 1985-1992 współpracowała z polonijnym kanałem telewizyjnym w Montrealu.

Od końca lat 70. Anna Poray-Wybranowska współpracowała z Instytutem Pamięci Męczenników i Bohaterów Holokaustu *Yad Vashem* w Jerozolimie w sprawach związanych z nadawaniem tytułu Sprawiedliwy wśród Narodów Świata Polakom, którzy ratowali Żydów podczas II wojny światowej.

Na początku lat 90. współorganizowała Komitet dla Upamiętnienia Polaków Ratujących Żydów w Warszawie. W 2007 r. napisała książkę pt. *„Those Who Risked Their Lives”*, która zawiera spis Polaków ratujących Żydów. Była również dożywotnim członkiem Fundacji Polonii Światowej, Fundacji św. Andrzeja Boboli i Polskiego Związku Kawalerów Maltańskich oraz Polskiej Organizacji Społeczno-Kulturalnej i Instytutu Józefa Piłsudskiego w Londynie. Posiadała odznaczenia polskie i zagraniczne.

Zmarła 25 lipca 2013 r. w Montrealu.

**Żydów uratowanych przez
Polaków podczas II wojny
światowej. Ze zbiorów AIPN**

* * *

Kolekcja Anny Poray-Wybranowskiej została przyjęta do Archiwum IPN w 2019 r., otrzymując sygnaturę archiwalną IPN BU 3957. Główną część zespołu archiwalnego stanowią materiały związane z dokumentowaniem pomocy udzielanej Żydom przez Polaków podczas II wojny światowej. Wśród nich szczególne znaczenie posiadają akta spraw, które Anna Poray-Wybranowska gromadziła w związku z prywatną działalnością społeczną, polegającą na honorowaniu Polaków, którzy w okresie okupacji niemieckiej w latach 1939-1945 angażowali się w akcje ratowania ludności żydowskiej. Część powyższych spraw została zakończona przyznaniem tym osobom tytułu Sprawiedliwy wśród Narodów Świata, w czym decydującą rolę odegrała Anna Poray-Wybranowska.

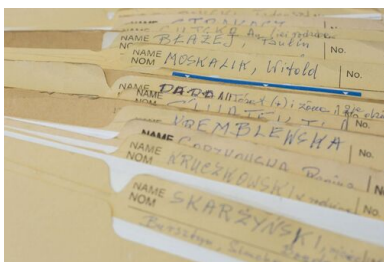
Pozostała część kolekcji to: materiały związane z działalnością Komitetu dla Upamiętnienia Polaków Ratujących Żydów, utworzonego w 1998 r. w Warszawie, m.in. z inicjatywy Anny Poray-Wybranowskiej, materiały biograficzne Anny i Jana Poray-Wybranowskich oraz ich dzieci, w tym fotografie, a także materiały rodzinne Popielów, Wybranowskich, Krasickich i Chłapowskich.

**Dokumenty osobiste Anny Poray-
Wybranowskiej. Fot. AIPN**

**Dokumenty osobiste Anny Poray-
Wybranowskiej. Fot. AIPN**

**Korespondencja dotycząca
Polaków ratujących Żydów
podczas II wojny światowej. Fot.
AIPN**

Więcej interesujących materiałów na profilu Archiwum IPN

COFNIJ SIĘ